...haja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

...ETO—YEAR XXVII. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 18, 1932, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., torek, 23. januarja (January 23), 1934. Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 16

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Komentarji

...erilizacija je dobra stvar, vprašanje pa je, kdo sterilizira

Sterilizacija je zdravniška ...eracija, ki naredi človeka ne...osobnega za oploditev. Oba ...ola sta lahko sterilizirana ali ...alovljena. Sterilizacija sama ... sebi je dobra stvar — ne...sti kvarnih posledic in ne sto...prizadetega impotentnega, t. ...spolno nezmožnega — če je ...avilno izvršena.

Zadnje mesece je precej pre...kanja o sterilizaciji. Povod je ...l diktator Hitler, ki je dikti...l zakon, da morajo biti vsi ...abiči in abnormalneži v Nem...ji sterilizirani. Enak zakon ...ipravlja Anglija. V Združe...h državah je že dolgo v na...di, da sterilizirajo zločince v ...č državah.

Te naredbe izvirajo iz mne...a, da idioti in moronci rodijo ...iote in moronce ter na ta na...n množe zločinske karakterje ... človeške izvržke. To mnenje ... še ni po najboljših znanstve...h avtoritetah stoodstotno pod...to. V mnogih primerih je ..., da so otroci idiota tudi ab...rmalni, so pa spet primeri, ... slabič rodi genija in narobe. ...anost še ni korenito razvoz...a zakona dednosti. Steriliza...a bo nepotrebna, ko bo ta za...n dodobra poznan, kajti ta...at bo medicinska znanost lah...že v detetu popravila defekt ... ga okrenila v normalni raz...j.

Danes je sterilizacija le pri...moček, ki se lahko razumno ...bi ali pa zlorabi. Mi vidimo, ... je naperjena v glavnem pro...individijem v nižinah, spod...i plasti človeške družbe, kate...je po sodbi na vrhu — leglo ...h zločincev. Fakt pa je, da ... idioti in z vsemi zločinskimi ...stinkti napolnjeni individiji ...di na vrhu, v vladajočih slo.... In godi se, da bogat in mo...čen idiot na vrhu ukaže ste...zirati revnega idiota na dnu! ...To resnico je dobro osvetlil ...nadski profesor psihologije, ... F. Talt, ki je dejal pred ne...i dnevi v Montrealu:

"Če mislite, da boste ozdra...človeško družbo od vsega zla ...terilizacijo, tedaj morate za...i na vrhu, pri onih, ki so ...reveč inteligentni". Največ...zločini se izvrše na vrhu. O...ško delo, nesramno izkorišča...delavcev, verske, politične ...plemenske persekucije, borz...manipulacije, oropanje mno...z bančnimi polomi, korupci...na stroške ljudstva, intrige ...največje umore in vojna z ...mi svojimi grozotami — to ...zločini, za katere so odgovor...oni, ki so "silno pametni in ...dri", ne pa navadni mentalni ...biči."

Podpišemo! Idiotje, ki so na ...nilu v Nemčiji, Italiji, Av...iji, Jugoslaviji in drugod, ...otje, ki pripravljajo nov sve...ni pokolj in ki so se ovenča...z največjimi barbarstvi mo...nega veka, z največjimi zlo..., bi morali biti prvi sterili...ani! In ameriški kapitalisti ...vojimi podporniki vred, ki so ...zročili največjo ekonomsko ...zo v zgodovini Amerike in ...še vedno po burbonsko vztra...o pri svojem nemoralnem, ...umpiranem in zločinskem ...emu, so prav tako bolni in ...varnejši ljudstvu kakor vsi ...inci in moronci v nižinah!

Ako mora biti sterilizacija ... proti kateri nimamo nič z ...anstveno-korektivnega stali... — tedaj se mora deliti z ...ako mero na desni in levi, če ...kakšna pravica na svetu. Vsi ...biči in zločinci morajo biti ...rilizirani! Tudi oni na vrhu! ...jti največji zločinci so na ...nu!

Japonska vladna kriza

Tokio, 22. jan. — General Sa... Araki, japonski vojni mini...r, je podal ostavko, ki je bila ...rejeta. Araki je zagrizen mili...rist in pod njegovo direktivo ... je izvršila invazija in okupa...a Mandžurije.

RUDARJI NA ANTRACITU VZTRAJAJO V BOJU

Velika premogovna kompanija dobila injunkcijo proti piketiranju. Curran zahteva federalno preiskavo

Wilkes-Barre, Pa. — (FP) — Na konvenciji nove rudarske unije, United Anthracite Miners of Pennsylvania, so bile vse propozicije glede preklica stavke, v katerih je prizadetih nad 30,000 rudarjev, poražene z veliko večino glasov, sprejeti pa so bili predlogi, da se stavka razširi na vse polje trdega premoga.

Penn Anthracite Co. je na sodišču izvojevala injunkcijo proti piketiranju. Dve drugi veliki kompaniji, Glen Alden Coal Co. in Hudson Coal Co., sta tudi vprašali za injunkcijo. Rinaldo Cappellini, predsednik nove rudarske unije, je še vedno v ječi, kamor je bil poslan na obtožbo, da se ni ravnal po določbah odloka, ko je bil izpuščen iz zapora v zvezi z nekim drugim prestopkom.

J. J. Curran je na konvenciji predlagal, naj se vladnemu delavskemu odboru pošlje peticija, naj načelnik tega odbora imenuje posebni odsek, ki naj preišče vzroke stavke. V ta namen naj se dobi najmanj stotisoč podpisov na peticijo. Sicer je vladni odbor že prej imenoval komitej, ki naj bi preiskal situacijo rudarjev na antracitu, toda člani nove unije nasprotujejo temu komiteju, ker ga tvorijo trije operatorji in trije člani Lewisove unije.

Sodišče je izdalo injunkcijo proti piketiranju, ko je odvetnik omenjene premogovne družbe rekel sodniku, da so stavkarji kršili pogodbo, ki je bila sklenjena med operatorji in UMWA. Pravni zastopnik stavkarjev je pa nasprotno dokazoval, da njegova grupa ni imela nikake pogodbe z operatorji in zato se stavka, ki jo vodi nova unija, ne more smatrati za kršitev pogodbe, ki je bila sklenjena z Lewisovo unijo.

"Father" Coughlin popravlja Roosevelta

Detroit, Mich. — Župnik Chas E. Coughlin, znani radijski pridigar, je povedal zadnjo nedeljo v radiu, da ni povsem zadovoljen z načrtom revaluacije, kakršnega je priporočil predsednik Roosevelt in katerega je nižja kongresna zbornica že sprejela. "Father" Coughlin hoče, da pride denarni sistem Amerike pod kontrolo kongresa, ne pa pod kontrolo zakladnega tajnika, kar znači "diktaturo ene osebe", katere ni izvolilo ljudstvo. Dalje hoče, da se vrednost dolarja zniža na 44 centov in da se tudi srebro uključi v valuto.

Stavka transportnih delavcev v Philadelphiji

Philadelphia, Pa. — Vzlic aretaciji Franka McGlona, organizatorja Bratovščine transportnih delavcev, in šestnajst drugih unijskih voditeljev, katere je federalni justični department obtožil oviranja meddržavne trgovine, se stavka nadaljuje. Organizacija je tudi naznanila, da bo nadaljevala s svojo unijsko kampanjo, katere cilj je pridobiti vse transportne delavce v unijo do 1. marca.

Angleški letalci krivi potresa v Indiji!

New Delhi, Indija, 22. jan.—Praznoverni Indijci v gorskih kotlinah v Himalajih dolže Angleže, da so oni krivi strašnega potresa v severni Indiji pred enim tednom, ker so se predrznili preleteti najvišjo goro na svetu Everest. Polet nad Everestom je razkačil bogove in zdaj so kaznovali Indijo s potresom . . .

Desetletnica Leninove smrti

Velike spominske prireditve po vsej Rusiji

Moskva, 22. jan. — Včeraj je poteklo deset let, odkar je umrl Vladimir Iljič Uljanov ali Lenin, glavni vodja boljševiške revolucije in prvi predsednik sovjetske vlade. Po vsej Sovjetski uniji so bile impresivne spominske prireditve. Leninov mavzolej na Rdečem trgu v Moskvi, kjer počiva popolnoma ohranjeno Leninovo truplo v stekleni rakvi, da ga lahko vsakdo vidi, je imel velike množice obiskovalcev in Moskva je bila odeta s črno obrobljenimi rdečimi zastavami.

Obenem se je rusko ljudstvo spominjalo obletnice Rdeče nedelje iz leta 1905, ko je car dal postreljati veliko množico demonstrantov na Nevskem Prospektu v takratnem Petrogradu, danes Leningradu.

Hohenzollernske proslave prepovedane v Nemčiji

Hitler nastopil proti monarhistom in razočaral pristaše bivšega cesarja

Berlin, 22. jan. — Nemški monarhisti so razočarani. Njihovo upanje, da Hitler postavi Hohenzollerna za regenta na Hindenburgovo mesto, kadar se stari predsednik umakne, je splavalo po vodi zadnje dni, ko so vodilni naciji izjavili, da je vprašanje monarhije ali republike mrtvo in da bo "Fuehrer" (vodja) Hitler še dolgo let — če Bog dovoli — edini vodja Nemčije!

Največje razočaranje je pa prišlo, ko je vlada te dni prepovedala vse monarhistične proslave ob priliki rojstnega dneva bivšega cesarja Viljema. Viljem bo prihodnjo soboto star 75 let in monarhisti so pripravili hrupne demonstracije za ta dan, toda nič ne bo. Fašistični prvaki so zagrozili, da bodo prav tako postopali s prenapetimi monarhisti kakor s komunisti — pošljejo jih v internacijska taborišča. Kaj je vzrok temu prelomu Hitlerja z monarhisti, ni še znano.

Predsednik Hindenburg, ki je še vedno udan svojemu kajzerju, je zbolel — menda same jeze.

Aretacije upornih pastorjev in katoliških duhovnov se nadaljujejo.

NEZNATNO IZBOLJŠANJE POLOŽAJA V ILL.

Statistike, ki jih je objavil državni department, kažejo, da je prosperiteta še vedno za oglom

Springfield, Ill. — (FP)—Sodeč po povprečni tedenski mezdi, skupnih mezdnih izplačilih in uposlitvi, ni Rooseveltov "new deal" prinesel velikega izboljšanja v industrijah te države. To potrjuje poročilo državnega delavskega departmenta, ki je bilo pravkar objavljeno.

L. 1932 je bila uposlenost 60.6% normalnosti, lansko leto pa 62.7%. Uposlenost se je torej povečala le za 2.1%. Pri tem je treba upoštevati dejstvo, da se mezdna izplačila niso povečala sporedno z večjo uposlenostjo. Uposlenost je bila na primer v decembru samo eno tretjino pod normalnostjo, mezdna izplačila pa za tri petine. Kupna sila delavcev se torej ni veliko dvignila kljub vsem poskusom in ukrepom federalne vlade.

Tiskarska industrija, trgovine na debelo in drobno so lansko leto imele uposlenih več delavcev nego l. 1932, kljub temu pa so bila skupna mezdna izplačila nižja. To pomeni, da so bili delavci prisiljeni na sprejetje redukcij.

V premogovni industriji se je uposlenost lansko leto zvišala 58.7%; mezdna izplačila pa samo 36 odstotkov, kar kaže, da so se izplačila zvišala samo za tretjino, ki so bila razdeljena nad polovico več delavcev. Številke državnega delavskega departmenta izkazujejo slično situacijo v vseh drugih industrijah.

Stavka zdravnikov na Kubi

Havana, 22. jan. — Več ko 10,000 zdravnikov, dentistov, lekarnarjev in bolničark je zastavkalo na Kubi v protestu proti nameravanemu podržavljenju medicine. V izgredih in spopadih s policijo med demonstracijami je bil ustreljen dr. John Borges Carreras, profesor medicine na havanski univerzi. Bolniki doma in v bolnišnicah so brez zdravniške oskrbe. — Novi predsednik Mendieta je začel strogo nastopati proti raznim rebelnim grupam levičarske smeri.

Italija bo branila Avstrijo!

Mussolinijev emisar povedal na Dunaju, da Avstrija mora ostati neodvisna

Dunaj, 22. jan. — Fulvio Suvich, italijanski podtajnik zunanjih zadev, ki je obiskal Dunaj in konferiral z Dollfussom, je dejal ob svojem odhodu, da bo Italija storila vse v svoji moči, da Avstrija ostane neodvisna in normalna. Neodvisnost Avstrije kot centralne dežele v Evropi je važna za mir in stabilnost Evrope.

To je bilo dovolj jasno svarilo Hitlerjevemu režimu v Nemčiji, da mora prenehati s svojo teroristično kampanjo v Avstriji. Dunajski naciji so sprejeli Suvicha s sovražnimi demonstracijami in razstrelbami petih bomb.

Kriza znižala ameriške dohodke za polovico

Na podlagi uradnega poročila so dohodki padli v treh letih 54 odstotkov. Najbolj so padle delavske plače

Washington, D. C.—Na podlagi poročila trgovinskega departmenta je vsota skupnih dohodkov v Združenih državah padla od leta 1929 do 1932 za malo manj ko 50 milijard dolarjev.

V letu 1929 so znašali skupni dohodki — izplačani v mezdah, dividendah, obrestih in dobičkih itd. — 81 milijard in 40 milijonov dolarjev, dočim so leta 1932 znašali 48 milijard in 925 milijonov dolarjev. To pa še ne pove vsega. Producirani dohodki v letu 1932 so bili le 38 milijard in 349 milijonov, kar pomeni, da je bilo čez deset in pol milijarde izplačanega iz prihrankov od prejšnjih "debelih" let. To znači, da so skupni dohodki Amerike padli v treh letih okrog 54 odstotkov ali več ko polovico.

Najbolj so padle mezde in plače delavcev. Mezde v tovarnah in rudnikih so padle povprečno v tem času 60 odstotkov, plače v uradih in komercialnih podjetjih pa 40 odstotkov.

Stavka voznikov

Newark, N. J. — Organizirani vozniki trukov so zastavkali z namenom, da izvojujejo zvišanje tedenske mezde na $45. Stavka je popolna in prizadetih je 35 kompanij.

WARD HVALI USPEHE V SOVJETSKI RUSIJI

Nobena kapitalistična država ne more pokazati takega napredka, je njegovo mnenje

Chicago. — (FP) — "Rusko ljudstvo je porazilo kapitaliste v njihovi lastni igri," je dejal Harry Ward iz New Yorka v svojem predavanju na Čikaškem forumu. On se je mudil nad eno leto v Sovjetski uniji, kjer je proučeval razmere in potem izdal knjigo, v kateri opisuje in razlaga, kaj vse lahko dosežejo ljudje v državi, ki odpravi profitni sistem.

"Dokazi so na dlani, da je sovjetska Rusija zgradila več tovarn in mehanizirala več poljedelstva nego katerakoli kapitalistična država v istem številu let", je rekel Ward. "Rusi so pokazali, da je prostovoljna kooperacija z namenom, da se doseže določen cilj, mnogo bolj učinkovita v ekonomskem življenju ko želja po osebnem profitu, ki je bistvo kapitalističnega sistema."

Ward je dalje naglasil, da se Amerika lahko mnogo nauči od sovjetske Rusije in to znanje porabi pri delu za vzpostavitev dobrih človečanskih odnošajev. Tehnično je Amerika zelo napredovala, toda v političnih zadevah kaže ameriško ljudstvo veliko ignoranco. Rusko ljudstvo razume pomen socialnih ciljev, tega pa se ameriški narod še ni naučil, je rekel Ward.

"Naša mladina ne vidi pravilnega odnosa med vzgojo in socialnimi cilji," je dejal Ward. "V sovjetski Rusiji vidi mladina svoje individualno življenje kot vez s svetovno revolucijo, ki naj bi osvobodila vse delavce. Tak cilj pred očmi daje življenju pomen, kakršnega ni najti v kapitalističnih državah. Rusko ljudstvo ve, kam drži njegova pot in zakaj koraka po tej poti, tega se pa ne more reči o ljudeh v kapitalističnih državah."

Dolge delovne ure v oblačilni industriji

Unija opozorila vladne avtoritete na kršenje določb pravilnika

New York. — (FP) — Industrija ženskih oblek v New Yorku krši določbe pravilnika na debelo, se glase pritožbe Ladies Garment unije. To je prišlo na dan, ko je unija obtožila nad dvesto delodajalcev, da so prisilili delavce delati od 50 do 60 ur v tednu, dočim pravilnik določa 40 ur. Pritožbe o kršenju pravilnika je unija poslala pokrajinskemu vladnemu odboru, v čigar področje spada izvajanje določb industrijskih pravilnikov.

Nekateri delodajalci plačujejo samo $8 na teden, dočim pravilnik določa minimalno mezdo $14, se nadalje glase pritožbe vladnemu odboru. Slednji je naznanil, da bo uvedel preiskavo in kaznoval kršilce.

Eksekutivni svet oblačilne unije je sklenil podvzeti obširno organizatorično kampanjo, da pridobi vse delavce, ki so uposleni v tej industriji, v unijo. Boj bo v prvi vrsti naperjen proti znojnim delavnicam, katerih je še veliko v tej industriji in katere se ljuto bore proti unijam.

Ogromni profiti elektrarske družbe

New York. — Electric Bond & Share je l. 1927 napravila 113% profita, l. 1928 123%, l. 1929 pa 185% na svoje investicije. To je odkrila federalna obrtna komisija, ki jo po dolgotrajni bitki prisilila kompanijo na izročitev poslovnih knjig. Electric Bond & Share Co. kontrolira Wall st.

Nauk, ki se ga bo Amerika morda naučila. (Narisal Jerger.) —Federated Pictures

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicago.) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

138

Datum v oklepaju, na primer (Dec. 31, 1933), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Domač drobiž

Star Čikažan umrl v starem kraju

Chicago. — Družina ekspresnika Fr. Udoviča je bila zadnje dni obveščena, da je v Rožni dolini pri Ljubljani umrl Frank Veber, star čikaški naseljenec in mizar po poklicu. Bil je dolgo let član društva Narodni vitezi št. 39 SNPJ. Prav tako dolgo let je bi uposlen pri Western Electric Co. Leta 1915 je bil z ženo na nesrečnem parniku Eastlandu, ki se je prekucnil v Čikaški reki in čez 800 oseb je našlo smrt v umazani vodi, toda Vebra in njegovo ženo so pravočasno potegnili iz vode, da nista utonila. Veber je odšel k ženi v stari kraj pred poldrugim letom. Star je bil 59 let.

Še nekaj novih grobov

Milwaukee. — V okrajni bolnišnici v Wauwatosi je umrl Jakob Cerar, star 60 let in doma iz Domžal. Podlegel je raku. Bil je pek in imel je pekarije v raznih krajih, tudi v Ljubljani. V Ameriki je bil 35 let in pionir v naselbini v West Allisu. Ker je bil pokojnik sosed in dober prijatelj Toneta Demšarja, mu je Tone govoril ob odprtem grobu v zadnje slovo zadnji petek, ko je bil Cerar pokopan pod oskrbo Ermenčevega pogrebnega zavoda. Zapušča bolno ženo in pet odraslih otrok.

Barberton, O. — Po štiridnevni bolezni je umrla Mary Žnidaršič, stara 52 let in doma iz Križne gore. Tu je bila čez 30 let in zapušča moža, dva sinova in tri hčere. Bila je stara članica društva št. 48 SNPJ.

Cleveland.—Tu je umrla Margareta Špelko, roj. Pucelj, stara 54 let in doma iz Savca pri Dobrničih. V Ameriki je bila 36 let in zapušča več odraslih otrok.

Sheboygan, Wis. — Umrla je Cecilija Šek, stara 64 let in doma iz Rečice v Savinjski dolini na Štajerskem. V Ameriki je bila 25 let in zapušča moža in šest odraslih otrok.

Kansas City, Kans. — Tu je umrl Jos. Rus, doma iz Travnika pri Loškem potoku in star naseljenec, ki zapušča ženo in dve omoženi hčeri. — Dalje je tu umrl Karl Bratković, star 41 let, ki zapušča ženo in štiri odrasle otroke.

Chisholm, Minn. — Umrla je žena Jakoba Gerzina, stara 43 let in rojena v Duluthu. Zapušča očeta Lovrenca Kovača, dva brata in sestro, omoženo Špolar v Buhlu.

Nova organizacija v Pittsburghu

Pittsburgh, Pa. — Tu se je organizirala Slovenska civična liga, katere tajnik je Frank J. Lokar. Liga vabi vse obstoječe slovenske organizacije v Pittsburghu, naj pošljejo zastopnike na zborovanje, ki se vrši prihodnjo nedeljo zvečer v Fort Pit hotelu. Poročevalec ni pojasnil, če je to politična organizacija in kakšno stališče zastopa.

Delna zmaga livarjev

New Haven, Conn. — Stavka livarskih delavcev, o kateri so veliko pisali tudi meščanski listi, ker je bilo več študentov univerze Yale aretiranih, ker so pomagali stavkarjem pri piketiranju, je bila te dni končana. Stavkarji so dobili zvišanje mezde, ne pa priznanja unije. Glede nekaterih drugih zahtev je bil dosežen kompromis.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Novice iz Clevelanda

Cleveland, O.—Na 17. jan. je Louis Pirc spet pokazal svojo izobrazbo v A. D. v uredniškem članku pod naslovom "Igra prepovedana od policije v Clevelandu." Pirc bruha žveplo in ogenj ter strupene pline. Naj citiram samo zadnji odstavek njegovega izbruha: "Policijski poveljnik Matowitz je imel prav in ne prav ko je prepovedal igro. Prav je imel, ko jo je prepovedal, da ne bi čistih prepustil k svinjskemu koritu, neprav je imel, ko ni prascem dovolil, da gredo k umazanemu koritu."

Rad bi vedel, kje drugje se je še kdaj toliko brozge in umazanije premešalo ko ravno pri A. D.! Ko bi Pirc malo pogledal v ogledalo in ko bi v njem bila le iskrica ponosa, bi brez dvoma pljunil v ogledalo. Primerno bi tudi bilo, če se bi dognalo, koliko je bil šnops kriv njegovih blodenj.

V nedeljo, dne 4. feb., priredi pevski zbor "Delavec" operето "Srce" na Waterloo rd. v Collinwoodu. Ta opereta je češkega izvora in v slovenščini je bila prvič igrana prošlega 26. nov. Kdor jo je videl, je vsak rekel, da zaslužи, da se jo v kratkem spet ponovi.

V prvem dejanju boste videli tropo deklet na sejmu, ki se ponašajo z "lectovimi srčki." Vsaka ima "srce", le Anica ga nima. Ostale deklice ji nagajajo, medtem pa pride postaran samec Oman, ki se zelo razveseli, da Anica nima "srca". Dekleta zbežijo, Oman pa ostane sam na pozorišču ter sanja o ljubezni. Vaški fantje ga neopaženo opazujejo, nato pa mu zapojo: "Striček Oman ni neumen." Med fanti je novi lovski čuvaj, kateremu fantje razložijo, da Anica rada fantom "košarice" daje. Ta se odloči, da bo Anici kupil "srce", potem pa ji bo dal košarico.

Lovski čuvaj in Anica se v drugem dejanju srečata in se na prvi pogled zaljubita. Ona mu obljubi, da pride zvečer v gostilno k zabavi. V tretjem dejanju ima Anica sestanek z Omanom. Medtem Anica izve, da je lovski čuvaj Andrejc stavil s fanti, da ji kupi srce in ji bo dal košarico, zato gre plesat z Omanom, da se maščuje.

Kako se bo stvar končala, boste lahko videli dne 4. februarja v SDD na Waterloo rd. ob 3 popoldne. Slovenski soc. pevski zbor "Delavec" je potreben in vreden naše podpore. Zato pa pridimo vsi od blizu in daleč, da s tem damo zboru več veselja in pomoči!

Anton Kukovac.

Ameriški otroški možganski trust

Gowanda, N. Y. — Ko je lani meseca marca demokratska mašina sedla na stolček v Beli hiši, smo dobili precej novih mož v vladnem vodstvu. Po mojem mnenju je v tem vodstvu veliko mož z otročjimi možgani. Dobili smo Johnsona, čigar naloga je bila, da reši delavce dolgih delovnih ur in nizkih plač. Da, ponekod so se znižale ure in z njimi tudi plača. Delavec pa mora v 8 urah ravno isto delo napraviti, ki ga je preje opravil v 10 urah. Naši gospodje so zavpili: "Nič več ne boste delodajalci rezali vratov delavcem za svoje dobičke!" In nevedna masa jim še danes to verjame.

Vse one, ki verjamejo, vprašam, če so kdaj hodili v šolo in se učili računstva? Vzemimo na primer tovarno, v kateri je pred novim "dilom" delalo 500 oseb po 10 ur na dan. Delavec mora opraviti danes isto delo v 8 urah. Ali nima družba pri vsakem delavcu pod plavim orlom 2 uri čistega dobička? Ima ga! Torej 1,000 ur na dan pri 5000 delavcih. In v 260 delavnih dneh torej 260,000 ur manj delavcem plača v enem letu, kakor pod Hoovrovim individualizmom. Recimo da ima delavec povprečno 45c na uro. Torej je v enem dnevu na zgubi za 90c. In v 260 dneh (6 dni na teden) je vsak delavec na slabšem, oziroma mora opraviti isto delo pod novim "dilom" kot prej, prejme pa $234 manj plače. To, prosim, naj premislijo oni, ki pojo slavo novemu "dilu"

Sedaj se je izkazalo, da vse tisto upiranje vodji Nire od strani industrialcev, kar smo in še čitamo v kapitalističnih listih je pesek v oči tistim, ki verjamejo tem poročilom. Upirajo se le točki 7 v Niri—upirajo se organiziranju delavstva. To je vse

Kaj pa je ta točka? Po mojem mnenju nopet slepilo za delavce. Gospoda je vedela, da nekaj delavcev stalno dela in s to točko jih je hotela spraviti ob delo. Nekod so jim verjeli in šli so na stavko z namenom, da imajo pravico do organiziranja. Družbe so dobile skebe; prejšnji delavci pa—na cesto. Da se pa vladno vodstvo ne izda, kaj je bil prav za prav njih namen, je ustanovilo nekakšen 'labor board'. Nekaj je seveda moral delati. Grozil je industrialcem. Malo se jih je ustrašilo (mogoče). Zelo malo je naredil koristi za delavce, zapravil pa mnogo njihovega denarja.

Dividende so se tovarniškim delničarjem znižale ponekod za polovico od leta 1932. Sedaj pa isti tovarnarji hvalijo Johnsona in vlado, o katerih smo čitali, da so pred sprejetjem kodeksov protestirali proti vladi. Sedaj, ko delavci po svojih zastopnikih zahtevajo šesturnik, pa pride Johnson s svojimi otročjimi možgani in trdi, da industrijalci ne morejo več popustiti pri dobičkih in dati delavcu več kot so mu dali. Ta človek lahko blufa nezavedne delavce, one pa, ki so prepričani, da bi industrialci delavstvu lahko dali večje mezde in 30 urni tednik, ne more in jih ne bo blufal, ker vedo, kje Johnsona in njegove v Beli hiši z otročjimi možgani čevelj žuli.

J. Matekovich.

Gostoljubnost in družabnost

Gostoljubnost je čudovita beseda globljega pomena. Gostoljubje je obenem človekoljubje. Kdo je gostoljuben? Morda oni, ki od časa do časa povabi k sebi ob določenem času znance in prijatelje na pojedino? "Danes imamo goste!" To pomeni v najčeščih primerih od pripravljanja razburjeno, razgreto, izmučeno, nervozno in razdraženo gospodinjo, ki se niti ob uri prihoda gostov še ne more umiriti, kar na vso družbo neugodno vpliva. Kljub resnemu trudu, da bi se gostje dobro počutili, je to redkokdaj doseženo. Ne, to z gostoljubjem ni v zvezi.

Gostoljubni so bili že stari Slovani in so dandanes v pravem pomenu besede gostoljubni še preprosti ljudje. Gostoljuben je človek, ki ob vsakem času odpre svoje duri bližnjemu, ne da bi mu bilo treba vsakikrat bog ve s čim in kako postreči. Gost mora priti v tvojo hišo kakor domov. Vabila na pojedino, s katerim odlikujemo od časa do časa svoje znance in prijatelje, še ne dokazujejo, da smo gostoljubni, ako jih sicer, kadar pride kdo teh znancev ali prijateljev nepozvan ali nepričakovan v našo hišo, odpravimo po služinčadi od hiše, češ, da ni nikogar doma. Le kdor sme pogledati vsak trenutek v naše dejanje in nehanje v našem domu in smo z njim neprisiljeno in nekonvencionalno prijazni in vljudni, ta lahko reče, da smo zanj gostoljubni. Komur pa vsiljivo izkazujemo svojo navidezno prijaznost in gostoljubnost, ta se nam bo, če je rahločuten, v bodoče izognil, ker bi mu nemara bolj prijalo naše odkritosrčno vsakdanje lice, kakor konvencionalen smehljaj okrog naših ustnic in laskave besede, ki so največkrat neiskrene.

Tako kratko in lepo pravi pesnik: "Kdor te študira, ko ti odpira, tam odpotuj!"

Seveda prenese obisk vsakogar in vsak čas le tak človek, ki je odprta knjiga, odkrit in nima ničesar nikomur prikrivati, in se ne plaši kritike. Nerodno je stopiti v stanovanje prijateljice, če imaš občutek, da se je ob tvojem trkanju ali zvonjenju nekaj zganilo ob oknu, nato te puste dolgo časa čakati pred vrati in končno, ko nameravaš že oditi, se ti vrata odpro in te sprejmejo z zadrego v besedah in s slabo prikrito nejevoljo na licu. Še bolj nerodno pa je, če ti zvoniš ali trkaš in čutiš, da se je za zaprtimi durmi nekaj zganilo, a ti nihče ne odpre. Rdečica sramu te oblije za onega, ki to zagreši.

V družabnosti je mnogo neiskrenosti. Malodane vsak človek ima nekaj v svojem bistvu, česar ne bi hotel za nobeno ceno nikomur izdati. Gost ima neprijeten občutek, ako se pred njim pretvarjamo, ga varamo in skušamo o sebi napraviti napačen vtis. Baš zato se bojimo nenadnega, nepričakovanega obiska, ker se bojimo, da bi nas kdo zalotil takšne, kakršni smo v resnici. Kdor pa ima sebe v oblasti in nima ničesar prikrivati, ne bo nikoli v zadregi, pa naj stopi v njegovo hišo kdorkoli in kadarkoli. Izmikanje pred obiskom z raznimi izgovori, kadar ga ne pričakujemo, je najslabše izpričevalo, ki si ga moremo dati sami o sebi. Današnji ljudje smo v družabnem oziru precej rezervirani, da ne rečem izbirčni. Branimo se širokega poznanstva, naša prijateljstva so konvencionalna, često koristolovska. S tem se radi družimo, ker nas vežejo materialne koristi, z onim, ker je vplivna osebnost in nas lahko kdaj protežira, s tretjim nas ne veže drugega, kakor njegov avtomobil, s četrtim lovišče ali stalno omizje, itd. Pravega, nesebičnega, k žrtvam pripravljenega prijateljstva je malo ali nič.

Gostoljubje ni pojedina, h kateri povabiš izvoljence ob določenem dnevu in času. Gostoljubje je, ako odpreš vrata nepozvanemu prijatelju vsak trenutek, mu pomagaš z dobrim svetom, ako se zateče k tebi, mu v bridkosti in žalosti odpreš svoje srce, strpljivo prenašaš njegove slabosti in se ne spodtikaš ob njegove napake ter neprisiljeno občuješ z njim. Seveda je to mogoče le med enako čutečimi in enako mislečimi ljudmi. Izkoriščanje naše iskrenosti bi ne bilo nič manj žaljivo za nas kakor navedeni primeri.

Veliki mlinarji stopijo manjšim za vrat

Washington. — S predloženim pravilnikom za mlinarsko industrijo stremi 33 velikih družb za tem, da z njegovo pomočjo uničijo neodvisne, male mlinarje, ki so na zaslišanju pobijali osnutek z zastopniki farmarskih "grangev" vred.

—Federated Pictures.

Sovjetski poslanik Trojanovskij v Ameriki (levo) in ameriški poslanik Bullitt v Rusiji.

Vlada pripravlja nov poljedelski program

Pokupiti namerava 50 milijonov akrov slabše zemlje in jo držati v rezervi. "Polovica farmarjev preveč"

Washington. — (FP) — Novi časi, nove skeme. Stare dežele, novi problemi. Rusija si prizadeva, da bi zvišala produkcijo, Amerika si pa beli glavo, kako bi jo znižala. Sovjeti streme za dvignjenjem življenskega standarda in kulture, Amerika si pa prizadeva, da uredi gospodarstvo tako, da bi bilo — dobičkonosno.

"Newdealerji" si pod vodstvom poljedelskega podtajnika Tugwella, šefa "možganskega trusta", belijo glave z novim programom za reševanje agrarnega vprašanja. Jedro tega programa je, kakor je pojasnil Tugwell, da vlada stopnjema pokupi 50 milijonov akrov "marginalnih" ali slabih farm z namenom, da skrči produkcijo.

Poljedelski podtajnik, oče tega programa, ki ga je baje odobril tudi predsednik Roosevelt, pravi, da vlada ne more stalno subvencirati farmarjev zato, da manj producirajo. To zdaj dela s procesnim davkom, ki ga plačajo odjemalci.

Poleg tega, da problema na ta način ni mogoče rešiti, je on mnenja, da je za deželo in tudi za farmarje veliko bolj pametno, če vlada pokupi slabe farme ter jih vrže med pašnike (da bo še več živine!), jih pogozdi in spremeni v parke. Za nakup te zemlje bi potrebovala okrog 350 milijonov ali nekaj deset milijonov dolarjev več kakor znašajo sedanji procesni davki na leto.

On smatra za "marginalno" zemljo take farme, na katerih se farmar muči in muči, ne da bi si mogel napraviti primerno življenje. Take farme naj izginejo. Kam naj gredo pa ti revni farmarji, Tugwell z drugimi "newdealerji" vred molči.

Je pa siguren, pravi on, da je naseljevanje na farme, za katerega je zadnjih par let agitirala tudi vlada, velika socialna in gospodarska zmota. Ti ljudje — naselijo jih je par milijonov v sedanji krizi — si ne bodo mogli na noben način ustvariti življenja, ker prvič ni trga za njih produkte, drugič pa nimajo sredstev za razvitje dobičkonosnega farmarstva.

Nadalje tudi pravi, da bi že danes lahko le polovica farmarjev z moderno obdelavo pridelala ves živež, kar ga potrebuje dežela in bi tudi še nekaj ostalo za svetovni trg. Veda pa ne bo ostala na tej točki. Od leta do leta bo nudila farmarju novih in boljših sredstev za produkcijo, kar pomeni, da bo dežela potrebovala še manj kmetovalcev.

Pri tem je važno tudi vprašanje življenskega standarda. Tugwell pravi, da je s tem v zvezi treba povečati domač trg z zvišanjem življenskega standarda potom redistribucije bogastva.

"Naše bogastvo je tako neenako razdeljeno, da imamo milijone otrok in odraslih oseb, ki so dnevno prikrajšani pri mizi. In vprašanje omejenja produkcije, česar nihče ne mara, najmanj pa farmarji, bomo rešili le toliko, kolikor bomo nadomestili nezadostne diete z višjo porabo," pravi Tugwell.

Ta program stremi za obdržanjem najboljših farm v produkciji. Kakor je dober s stališča "liberalnega kapitalizma', ta program ne more rešiti niti tako zvanega farmarskega problema. Sploh je dvomljivo, če bi bilo s tem mogoče izboljšati situacijo, dokler ni zaeno rešeno tudi vprašanje brezposelnosti.

S pognanjem manjšega ali večjega števila farmarjev z zemlje v mesta, bi to le pogoršalo industrijsko situacijo. Brezposelni farmarji v mestih bi gotovo ne bili boljši konzumentje kakor so sedaj na revnih farmah. Postali bi le breme vladi. In čim večja je armada brezposelnih, toliko manjši je trg za farmarske pridelke in toliko nižja je cena.

Vlada sicer lahko naseli neko število brezposelnih na "užitkarske" farme, sestoječe iz koč in nekaj akrov zemlje. Ampak s tem le preloži najtežje socialno vprašanje z ene rame na drugo, reši ga ne. In dokler ni rešeno to vprašanje: uravnovesenje produkcije in porabe na *podlagi zaposlenosti vseh*, ki hočejo delati, ne bo nobena, niti še tako lepa skema rešila niti agrarnega problema. Pod kapitalizmom je pa to neizvedljivo.

Pet držav se združi za delavske reforme

Skušale bodo uvesti enako socialno zakonodajo. Akcija velikega pomena

New York. — (FP) — Če bo sprejet načrt meddržavnega odbora, se bo v svrho izenačenja delavske zakonodaje združilo pet od najvažnejših industrijskih držav. Te države so New York, New Hampshire, Massachusetts, Rhode Island in Connecticut.

Skupni odbor teh držav je naredil načrt, da te države s posebno pogodbo kreirajo Pokrajinsko delavsko komisijo, ki bi imela kompletno kontrolo nad industrijami v njih mejah. Ustanovitev take komisije bi moral sankcionirati tudi kongres.

Njena naloga bi bila, da v vseh državah prepove otroško delo, določi minimalne plače, uvede 40-urni delovnik kot maksimum in prepove nočno delo za nekatere vrste delavcev oziroma delavk. Vsaj tako priporoča meddržavni odbor. Komisija bi tudi gledala, da bi bila delavska zakonodaja enotna. Kakor hitro bi tri države sprejele sličen zakon, bi se avtomatično raztegnil tudi na ostali dve državi.

Če bo sprejet ta načrt, bodo državne meje v prizadetem teritoriju odpadle kolikor se tiče socialne zakonodaje. Zagovorniki tega načrta pravijo, da je to že samo na sebi velikega pomena.

Vsa skema je naperjena proti največjim izkoriščevalcem delavcev: proti tovarnarjem, ki beže pred delavsko zakonodajo iz države v državo, ki ima najslabšo zakonodajo; kadar jo pa izboljša in jo skuša enforsirati, zopet poberejo šila in kopita ter se presele drugam. S pokrajinsko delavsko zakonodajo bi bilo to odpravljeno.

Teh pet držav tvori najvažnejši teritorij lahke industrije v deželi. V njih manufakturnih tovarnah je uposlenih nad 2,100,000 delavcev ali skoraj ena tretjina. Njih letna produkcija znaša nad 15 milijard 800 milijonov dolarjev ali nad eno tretjino manufakturne produkcije v deželi.

Če bi se temu bloku pridružile tudi Pennsylvania in New Jersey, ki imata obsežno lahko industrijo, bi bila mreža proti kapitalističnim "ščurkom" popolna.

Vroča volilna kampanja v St. Paulu

St. Paul, Minn. — Municipalne volitve, ki se vrše v tem mestu čez nekaj tednov, so izzvale vročo volilno kampanjo. Boj je med sedanjo administracijo, ki zagovarja ljudske interese, te bankirji in elektrarskim trustom. Ti troširo velikanske vsote denarja, da porazijo sedanjo administracijo, kateri načeluje Mahoney, bivši urednik tednika "Minnesota Labor Advocate", ki je last tukajšnjih strokovnih unij. Mahoney je ponovni kandidat na listi farmar-laboritov.

Kapitulacija openšaparske firme

St. Louis, Mo. — Klikerfuss Bros. Co., oblačilna firma, je te dni podpisala pogodbo z unijo, v kar jo je prisilila več tednov trajajoča stavka. Ta kompanija je pred dvema letoma pretrgala stike z unijo in potem obratovala svoje tovarne na podlagi odprte delavnice.

Capone je kralj tudi v zaporu

Washington, D. C. — Kongresnik Britten iz Chicaga zahteva kongresno preiskavo o razmerah v zveznih jetnišnicah. Vodstva teh jetnišnic so obdolžena, da dajejo preveč privilegijev tamkaj zaprtim gangerskim glavarjem kot so Capone, Terry Duggan in drugi.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

GLEDALIŠKO PISMO IZ LJUBLJANE

Po prvih predstavah, o katerih smo že pisali, je dosegla naša drama svoj višek v uprizoritvi *Shawove "Svete Ivane"* (Orleanska devica), ki jo je prevedel pred leti Oton Župančič ter je tudi izšla v knjigi v založbi Slovenske Matice. Trajalo je nekaj let, preden je prišla ta najboljša Shawova oderska umetnina na ljubljanski oder. Režiral jo je Bratko Kreft, ki je s tem v svojem nekajletnem delovanju v ljubljanski operi in drami dobil v roke delo, pri katerem se je imel pokazati: ali je režiser, ki ume prodirati v globine takih visokih del, kakršne je to, ali ni. In izkazal se je, da je dobro razumel Shawa in da z uprizoritvijo res zelo uspel. Kreft, ki ga poznamo predvsem kot iskalca novih oblik in pogostega eksperimentatorja (v čemer ni zmerom uspel), se je v tej režiji nekako pomiril in dodajal ni nič svojega, pač pa nam je dal vsega Shawa. Poklonil se je pred delom, mu odkrival zmisel in akcente posameznih slik, poiskal značilne poteze oseb ter jih z igralci oživil v like. In zamislil je enostavno, a lepo inscenacijo, ki jo je izvršil arhitekt Franz. V igralki Danilovi je našel Sveto Ivano, v igralcu Debevcu velikega inkvizitorja . . . in postavil na oder "Sveto Ivano" tako, da smo bili res prevzeti.

Drama obravnava zgodovinsko osebo Device orleanske, ki je vodila francoske čete v boj proti Angležem ter zmagovala z njimi ter pripomogla kralju do kronanja. Kralja in druge je bilo sram, da je pomagala navadna kmečka deklina kralju do kronanja, pa so zato rade volje prodali Ivano Angležem, katerih duhovniki so trdili, da je Ivana čarovnica, zaveznica hudičeva. Sežgali so jo na grmadi po obsodbi svete inkvizicije. Toda čez mnogo let so jo proglasili za blaženo in pred dobrimi desetimi leti za svetnico zastopniki prav iste cerkve, ki je Ivano pred stoletji obsodila na grmado.

Ta zgodovinska snov je kakor nalašč za Shawa. Koliko prilik, da se nasmeje tem in onim, najbuje v zadnjem dejanju, kjer se prikaže kralju mrtva Ivana, okrog katere se zberejo ob polnočni uri vsi tisti, ki so jo preganjali in sežgali, a jo zdaj častijo kot svetnico. Kakor hitro pa izrazi Ivana želja, da bi se rada vrnila na zemljo, se vsi obrnejo od nje. Živih svetnic in svetnikov ni treba, nihče jih ne mara: ne duhovščina, ne vojaška ne civilna oblast.

Višek drame je bil pač v sliki, kjer inkvizicija sodi in obsodi Ivano v smrt na grmadi.

Kreft je zrežiral ob tem še drugo stvar, mnogo manj vredno, češkega pisatelja Wernerja veseloigro *"Pravica do greha"*, ki obravnava zakonsko nezvestobo. Igra bo po svoji preprostosti gotovo šla tudi preko diletantskih odrov. Glavne osebe so zdravnik, njegova žena in njegova tašča. Med tem ko je zdravnikova žena na dopustu, se zdravnik spozabi ter skoči čez zakonski plot. Ko se žena vrne in izve za moževo nezvestobo, se hoče maščevati. Kroti jo njena mati, ki je v svoji izkušenosti ume pomiriti hčer, da se vsa zadeva gladko poravna in se zakonca spet sprijaznita in sporazumeta.

Iz hrvaške dramske literature smo dobili na naše deske vojaško tragikomedijo *"Zajec"*, ki jo je napisal hrvaški pesnik in dramatik Miroslav Feldman. Komedija je dosegla precejšen uspeh v Zagrebu in so jo uprizorili za praznik zedinjenja tudi v Pragi v češkem prevodu. Vendar pa je komedija manj uspela, kakor pa se je pričakovalo, čeprav je režiser Šest storil vse, da pomore avtorju do čim večjega uspeha.

Za vse svetnike je gledališče za tako zvano "širšo publiko" privleklo iz zaprašenega arhiva nekdaj tako slovečo ljudsko igro "Milnar in njegova hči". Režiser Skrbinšek je zrežiral delo zelo dobro, v marsičem oživil starinsko delo ter je še dokaj uspelo; bilo je pa brez pomena, da je gledališče izgubljalo čas s tako stvarjo. To svoje postopanje opravičuje gledališče z dejstvom, da je v blagajni silna kriza, in s trditvijo, da utegnejo le take igre privabiti mnogo ljudi v gledališče. Pa so vendar uprizorili "Mlinarja" le nekaj večerov, pa je moralo delo spet nazaj v zaprašeni arhiv in znova se bo na njem nabiral prah, dokler ga ob prihodnji krizi spet ne bodo poiskali.

Za vabo "širšemu občinstvu" so prevedli iz nemščine tudi neužitno robo, "Turške kumare", ki sta jo napisala ista dva avtorja kakor "Tri vaške svetnike". Vendar pa je celo ta "širša" publika sprejela "Tri vaške svetnike" bolje kakor pa "Turške kumare". Celo naslov so pri gledališču spremenili, samo da bi bolje "vleklo". Originalni naslov se glasi "Hlače". Je to burka, ki povzroča tisti smeh, ki se ga človek kar sramuje: cenen smeh.

Sredi decembra smo dobili krstno predstavo novega izvirnega dela, pesnika Pavla Golie "Kulturno prireditev v Črni mlaki", o kateri bomo poročali drugič.

Pred nevarnostjo poplav. — Pred božičem smo imeli pravo zimsko vreme z mrazom in snegom, ki ga je naneslo v gorenjskih krajih do poldrug meter visoko. Snežilo je več dni in promet po cestah in železnicah je bil onemogočen ali oviran. Nato je nastopil hud mraz, ki je trajal vse do božiča. Na Štefanov dan pa je mraz odnehal, prihajal je jug in naslednji dan je že poskočil termometer za več stopinj, nad Slovenijo so zaveli topli vetrovi, sneg se je začel topiti, na zemljo se je ulegla težka megla, iz katere je začelo celo deževati. Ceste so se spremenile v brozgo, s streh grmi sneg, po poljih in pobočjih se seseda sneg. Po nekaterih kotlinah so se ljudje bali povodnji; če bi namreč sneg tako naglo kopnel, struge ne bi mogle požirati velike množine vode. Tega so se bali posebno v Strugah, ki so bile že ob zadnji povodnji tako hudo prizadete. Tamkaj je zapadlo mnogo snega. Že takrat so se bali Stružani, da bi na naglo prišel jug ter bi se sneg topil prenaglo, da bi požiralnik lahko sproti požiral vso vodo. Vendar pa doslej ni še nobenih poročil o kakih poplavah, ker struge in požiralniki za zdaj še niso preobremenjeni. Če pa bo trajalo tako zoprno in nezdravo vreme dalje časa, je verjetno, da se utegne pojaviti hripa in druge posledice prehlada.

IZ PRIMORJA

Pismo iz Sv. Križa pri Trstu

Sv. Križ pri Trstu, dec. 1933. —Gospodarsko-delovna kriza, ki je že od nekdaj doma v Italiji, je neusmiljeno zadela tudi našo vas.

Z ustavitvijo dela v nabrežinskih kamnolomih so ostali skoro vsi naši delavci—kamnoseki in klesarji, brez dela. Mnogim odpuščenim delavcem so ostali delodajalci dolžni lepe vsote: do 2000 lir, tako da so reveži delali cele mesece zastonj. Dosti se jih je izselilo že pred leti v Ameriko, Francijo in Jugoslavijo, oni pa, ki so v upanju na boljše čase ostali doma, se s strahom povprašujejo kaj bo to zimo in v bodoče sploh, kajti da bi kamnolomi spet oživeli ni upanja več.

Vsled vremenskih neprilik je bila tudi naša letina zelo pičla. Grozdja smo pridelali za polovico manj kot lani, jesenskih pridelkov pa prav nič. Vino kljub nizki ceni čaka in čaka kupcev. Kdaj se bodo povrnili tisti časi, ko se je naše vino prodalo že takoj po trgatvi. Takrat so ga pokupili kranjski vinski trgovci in ga precej dobro plačali. S prihodom Italijanov v naše kraje pa je vse to prenehalo. Naš ubogi kmet je gospodarsko popolnoma uničen. Vknjiženih dolgov ne more odplačevati in tako gre marsikatero posestvo na boben. Vse bitke, bodi si žitna ali katerakoli druga ga ne bodo več rešile popolne propasti. Zato postaja mržnja na tujca če tudi tiha, vsak dan večja.

Morski vihar je prejšnji mesec deloma porušil naš pristan (portič) in prizadel ogromne škode našim ubogim ribičem. Nekaterim je popolnoma razbil njihove čolne in jim tako odvzel vsako možnost za že itak pičel ribji lov. V povojnih letih namreč lovi po našem morju zelo dosti ribičev iz Chiozze in celo iz Neapelja, ki s svojim načinom ribarenja uničujejo ribjo zalego po morskem dnu v škodo naših ribičev. Vsi protesti pa prav nič ne koristijo in tudi oni komaj čakajo, da bi jih kdo rešil škodoželjnega tujca.

Pred kratkim smo imeli občni zbor tukajšnjega fašja. Zbor se je vršil na prostem pred sedežem dopolavora. Politični tajnik, učitelj Manes, Albanec po pokoljenju, doma nekje iz spodnje Italije, žagrizen sovražnik vsega kar je slovenskega, se je v svojem poročilu hvalil kaj je vse naredil v zadnjih dveh letih njegovega paševanja: potrojil da je število fašistov, miličnikov, balil in dopolavora, preskrbel nov sedež dopolavoru itd. Ni pa povedal na kak sleparski način je množil število faš. organizacij. Poklical je namreč omahljivce in pa take, ki so v kaki službi in jih je pozval kar podpisati že spisane prošnje. In poklicani, v strahu za vsakdanji kruh so podpisali prošnjo. So prišli tudi značaji, ki mu niso šli na limanice. Nadalje je poročal o delovanju dopolavora, ki pa ni kako kulturno društvo, kakor zahtevajo pravila, ampak čisto navadna gostilna in shajališče tu naseljenih Lahov in njihovih podrepnikov. Zbral je sicer, oziroma kar sam opisal precej pevcev. Toda po par vajah je vse prenehalo, ker vpisani pevci so lepo ostali doma. Odposlanec pokrajinskega tajnika, odvetnik Wondrich iz Trsta, ki je prišel na zbor v spremstvu zloglasnega Grazioli-a iz Sežane, je pohvalil delovanje tajnika Manesa, hvalil dučča češ da je preobrazil Italijo v eno samo delavnico in se je skrbno izogibal vprašanja brezposelnosti. Navzočemu učiteljstvu, ki je moralo priti na zbor z vso šolsko mladino, je zabičeval, naj n j i h o v o raznarodovalno delo vestno nadaljujejo. Brezposelnim je ob koncu rekel, da naj imajo več zaupanja kot upanja in obljubil je, da bo preskrbel uniforme za miličnike in balilo.

Zbor se je končal s par vzkliki dučeju s strani šolske mladine, ki je že izučena za take prilike in navzočih Lahov. O kakem navdušenju in o ogromni udeležbi, kot je pisal "Piccolo" ni niti govora. Razen šolske mladine, Lahov, trgovcev in gostilničarjev, ki so morali za ta čas zapreti trgovine, je bilo navzočih malo ljudi. Niti vsi domači fašisti niso prišli. In še te je sklicala skupaj vaška godba, ki je morala svirati celo uro pred začetkom obč. zbora.

Aretacije na Goriškem

Gorica, decembra.—V sredo 15. nov. zvečer so aretirali v Šv. Petru pri Gorici Silič Julijana, Kržnič Jožeta in Silič Frania. Vzrok aretacije še ni znan.

Naši v Franciji

Uredništvo "Delavske Politike" je prejelo to-le pismo iz Francije:

Daleč narazen smo, ali vendar, dragi sodrug, mi poslušamo sleherni utrip vašega srca, sleherno vašo besedo. Radi bi, da bi tudi vi s tako pozornostjo sledili našemu gibanju in se spominjali, ko smo morali s trebuhom za kruhom v širni svet. Poznanstvo in prijateljstvo nas spaja, veže pa tudi ona velika ideja, ki je omogočila, da se tujci po jeziku počutimo kot bratje med nami enakimi francoskimi trpini. "Delavska Politika" je sedaj edina naša medsebojna vez; preko nje govorimo in pazno prisluškujemo, kakšen bo odmev naših besed. Vse kar vas razveseljuje, napravlja tudi nam veselje, vse kar vas žalosti, prav tako težko tudi mi občutimo; vsi smo bili in ostanemo eno.

Težko smo mi socialistični rudarji pričakovali izida volitev v Delavsko zbornico. Tem večje pa je bilo naše veselje, ko smo čitali poročilo o izidu v našem listu. Mi vemo, da je bil vaš boj hud, ker so nasprotniki uporabili vsa sredstva, da bi vas uničili. Pa so se zmotili. Vaša zmaga nad žutimi, ki v svojem nastopu dosledno kopirajo nemški in italijanski fašizem, je sijajna, zlasti tudi radi tega, ker je ta zmaga potrjena od stotisoč zavednih delavcev, delavk in nameščenstva v celi državi. Mi izseljenci, brezdomovinci, vam k tej zmagi najiskrenejše čestitam, ker čutimo, da je vaša zmaga naša zmaga. Kajti kljub temu, da smo ločeni, se vedno še prištevamo k onemu delu trpečega jugoslovanskega naroda, ki je doma prav tako pozabljen, kakor smo pozabljeni mi, raztreseni po širnem svetu.

Naši tukajšnji sodrugi, bivši trboveljski rudarji, so bili najprej osupli nad izidom glasovanja v revirjih, danes pa, ko vedo kako je do takega volilnega rezultata prišlo, majajo z glavami in se čudijo, kako je kaj takega sploh mogoče. Vsaka stvar ima svoj konec in tudi take razmere kot so bile pri trboveljskih volitvah ne bodo trajale večno.

"Čitateljem in čitatelkam naše "Delavske Politike" je še gotovo v spominu naš apel na široko javnost, s katerim smo prosili za knjige in odrska dela. Našemu pozivu so se odzvali in sicer častno odzvali sodrugi in sodružice iz Amerike, torej tisti trpini, ki sami okušajo bridkost, katere nam nudi delo v deželah tujega kapitala. Iz Chicaga in Clevelanda smo prejeli veliko število knjig, revij in časopisov, katere so zbrali in nam jih darovali naši sodrugi. Najlepša jim hvala! Vse pa prosimo, da se nas spominjajo tudi v bodoče.

Znano nam je tudi, da je prispelo večje število knjig na naš konzulat v Lille. Baje jih je poslala banska uprava Dravske banovine za nas izseljence. Na čigavo pobudo, nam ni znano. Pri razdelitvi teh knjig so pa voditelji "Zveze rudarskih društev Sv. Barbare' naše slovenske sekcije francoske zveze rudarjev (Syndikat des Mineurs) kratkomalo prezrli in so razdelili knjige na razna društva, katera štejejo morebiti do 10 članov. Mi v Lensu imamo dve sekciji, kateri sami imata skupno toliko članstva, kolikor ga šteje cela njihova zveza v severni Franciji. Mi zbiramo materijal in bomo ob priliki še kaj napisali. Na naših strokovnih shodih pa bomo ljudem že obrazložili delo tistih gospodov, ki se tudi v Franciji trudijo za narod. V odgovor na zapostavljanje bomo povsod ustanovili naše sekcije v sklopu francoskih svobodnih strokovnih organizacij.

Operacija v najtežjih okolnostih

Amputacija roke pod visečo skalo

Uprava Carnegiejevega zavoda je sklenila nagraditi zdravnika dr. Hugha Kendalla, ki je v najtežjih okolnostih in ob največji nevarnosti za lastno življenje izvršil pogumno operacijo.

V vhodno jamo angleškega premogovnika North Walbottle se je zrušila kakšnih 100 ton težka skala, podirajoč za seboj vse lestve, vrvi, tračnice in ploščadi. Ustavila se je šele nekoliko metrov nižje, na dnu jame, kjer se je zagvozdila kakšnih 20, 30 cm nad zemljo. Pod njo je obležal mlad delavec, ki mu je k sreči stisnilo le prste desne roke med skalo in steno. Zaman so njegovi tovariši skušali, da ga rešijo iz tega položaja, ki je bil tem nevarnejši, ker bi se skala lahko vsak hip zrušila popolnoma na tla in jih zmečkala s ponesrečencem vred. Ni kazalo drugače, nego da so poklicali zdravnika. Ta se je tudi takoj odpravil na mesto nesreče, a že njegova pot sem je bila tvegana, ker se je moral plaziti in spuščati v globino v najbolj nevarnih okoliščinah, saj je bila skala, kakor smo dejali, vsa dovodna sredstva za seboj raztreščila.

Končno je zdravnik dospel do ponesrečenca. V nevarnosti za lastno življenje se je po trebuhu splazil k njemu in v tem položaju se je moral tudi odločiti, da mu odreže vseh 5 prstov na desni roki. O lokalni anesteziji v teh okolnostih ni bilo govora in je bila tudi nepotrebna, ker je ležal mladi delavec itak brez zavesti. Ob nezadostnem svitu rudarskih svetilk je trajalo cele tri četrt ure, da je zdravnik ponesrečencu odrezal zadnji prst, krepke roke so nato oba kmalu spravile izpod skale. A sedaj je moral zdravnik najprvo ponesrečencu še izmiti amputirano roko, nato ga je moral po težki poti navzgor spremljati na dan in poskrbeti, da so ga odpeljali v bolnišnico. Šele potem, ko mu je roko obvezal po vseh pravilih, se je požrtvovalni zdravnik okrepčal od prestanega napora.

Dela v arzenalih je več

Washington. — V privatnih arzenalih dela približno 7000 več delavcev kakor jih je bilo uposlenih lanskega julija, pravi organizacija ladjegradniških magnatov. Z vladnimi arzenali vred delajo vojne ladje — za mir seveda.

Pozabljene hišne delavke se organizirajo

V krizi so postale predmet največjega izkoriščanja in šikan

Cleveland, O.—(FP)—Pozabljene, izkoriščane in šikanirane delavke, ki opravljajo hišna dela, so se v tem mestu pričele organizirati. Izhod vidijo v unionizmu vsaj nekatere. Nova Household Workers Welfare asociacija, katero je ustanovila Collette J. Kelly, ima 200 članic in je vprašala za poslovnico pri Ameriški delavski federaciji.

Skoraj ni verjetno, kar počenjajo bogate gospodinje s svojimi služkinjami. Postopajo z nimi slabše kakor so delali sužnjedržci. Navadno morajo delati od ranega jutra do poznega večera, včasih, kadar imajo v hiši "partije," tudi do zgodnjih jutranjih ur.

O plačah skoraj ni vredno govoriti. "Dobra" plača je pet dolarjev na teden, deset dolarjev pa je že "visoka." V mnogih primerih znaša le tri dolarje, v nekaterih slučajih "charity," katerih je tudi veliko, celo nič.

Sploh so "milosrčne" izkoriščevalke razvile svoj poklic v pravo raketirstvo. V mestu je namreč dosti deklet, ki so "padle" radi absolutnega uboštva in so pod oskrbo raznih dobrodelnih agencij po navodilu parolnega sodišča. K tem agencijam zahajajo bogate dame po dekleta, katerim ne plačajo nič ali pa le nekaj centov in jih povrhu še jašejo prav po svetohlinski morali. Navadno se jim kažejo kot njih—dobrotnice, če je pa dekle sito tega "dobrotništva," jih terorizirajo z grožnjo o ječi.

Ves izkoriščevalski sistem je razgalila miss Kelly, bivša policistka, ki se je pričela zanimati za ta "problem"—za pozabljenke. Prvotno je ustanovila družabno organizacijo, nekakšen klub za te proletarke, ki pa se je sedaj razvila v unijo.

Ali ima CWA pravico uključiti cerkve med javna dela?

North Chicago, Ill. — Rev. James G. Halleran, tukajšnji katoliški župnik, je v nedeljo v pridigi ostro kritiziral okrajnega direktorja Civil Works administracije, ki noče uključiti cerkvenih poslopij med javna dela, da bi namreč delavci CWA popravljali cerkve na račun federalne vlade. Direktor je informiral župnika, da cerkve ne spadajo med javna poslopja. Župnik Halleran se je zdaj pritožil na državnega direktorja CWA.

"VULCANIA" IN "SATURNIA" BOSTA PRISTALI V DUBROVNIKU

Prihodnje odplutje "Vulcanie" ene najfinejše motorne ladje Italian Line, ki odpluje v soboto dne 27. januarja, bo zelo zanimivo.

Zatem ko se bo ta znana motorna ladja ustavila v Bostonu, bo odplula proti Madeiri, odtam pa preplula Sredozemsko morje. Ustavila se bo pa v Gibraltarju, Alžiru, Palma di Majorica, Cannesu, Napolju, Palermu, Patrasu na Grškem in Dubrovniku. V Trst bo dospela dne 13. februarja.

Potniki bodo imeli priliko obiskati pristanišča, ki so najlepša na svetu, posebno krasno pristanišče Dubrovnika ob Jadranskem morju. Pa ne samo to. Vozili se bodo v krasnih prostorih ter bodo deležni postrežbe na slavni "Vulcaniji," ki je tako dobro znana našim rojakom.

"Saturnia," posestrinska ladja "Vulcanije," ki sedaj kroži po zapadoindijskem vodovju, bo obnovila prekoatlantsko službo ter bo odplula iz New Yorka 27. februarja. Ta slavna motorna ladja se bo tekom vožnje ustavila tudi v Dubrovniku in bo dospela tja 13. marca.

"Rex," najhitrejša ladja na svetu, in "Conte di Savoia," edina gyro-stabilizirana ladja na svetu, bosta najdaljevali s svojimi hitrimi vožnjami do kontinenta. Potniki, ki so namenjeni naravnost v Jugoslavijo, bodo dospeli v svojo domovino v osmih dneh. V Genovi bodo stopili v vlak, ki jih bo odvedel naravnost v domovino. —(Adv.)

—Federated Pictures.

Železniška katastrofa pri Lagnyju na Francoskem v zadnjem decembru, pri kateri je 200 oseb izgubilo življenje.

Agitirajte za Prosveto!

Louis Adamič:

SMEH V DŽUNGLI

AVTOBIOGRAFIJA AMERIŠKEGA PRISELJENCA

Poslovenil Stanko Leben

Tudi nedeljski časopisi so prinesli krajša poročila o dogodku in takoj naslednje dni je dobil Lonie več ponudb za zaposlitev v Los Angelesu. Bile so skoro same ponudbe za lahka, gosposka dela. Odklonil je vse za povrstjo. Odkar je spoznal O'Neala in druge I. D. S-ovce, ni bilo te vrste delo več zanj. "Jaz sem proletarec," mi je pojasnil z veliko resnostjo.

Dobil je delo v pristanu v San Pedru in v Wilmingtonu (ki je tudi del zaliva Los Angeles); razkladal je ladje in prenašal tovor v skladišča. Vpisal se je med I. D. S.-ovce in se zelo živahno začel udejstvovati v gibanju.

Jaz sem dobil delo kot poročevalec pri časopisu v Los Angelesu, ki je prinesel članka o Loniju in meni — a povečini o Loniju. Plače sem imel dvajset dolarjev na teden, pisati pa sem moral ne samo dnevne vesti — te umetnosti sem se privadil v nekaj dneh — marveč tudi kritiko filmov, knjižne preglede in reklamna poročila za domače trgovine; če je bil na vrsti "teden čevljev", sem moral pisati članke o "Čevlju nekdaj in sedaj".

Dva meseca in pol sem videl Lonija le v redkih presledkih.

VII

Pozno v maju leta 1923. so I. D. S.-ovski pristaniški delavci v San Pedru proglasili stavko. Poslali so me, da o dogodku poročam v časopisu.

I. D. S.-ovci so ustavili skoro ves promet v pristanišču. Skoro dva tedna so stale ladje v luki, ne da bi se kdo dotaknil tovorov. Udruženje ladijskih posestnikov in slična pomožna društva so bila videti kakor omamljena, ko so videla, kako se je to zlovešče radikalno gibanje nenadoma povzpelo do moči in oblasti. I. D. S.-ovske zahteve so bile nad vse "neameriške"; I. D. S.-ovci so zahtevali preklic kalifornškega protizločinskega sindikalnega zakona, izpustitev političnih jetnikov, boljše plače, odpravo delavske posredovalnice, "suženjskega trga" v pristanišču, čije lastniki so ladijski posestniki. Nekaj groznega, te zahteve. Stavko je treba zlomiti. Policijski načelnik v Los Angelesu, ki je imel sodno oblast nad vsem pristanom, je dobil povelje, naj stavko zlomi, in pripravil je vse potrebno, da povelje izvrši. Toda izvršitev te naloge je bila vse prej ko sinekura. Stavkujočih je bilo dva ali tri tisoč, toda bili so disciplinirana, preudarna množica, trdno odločena, da se izogne kaljenju miru in nasilju.

Položaj je bil napet in silno zanimiv. V San Pedro sem prišel onega dne, ko so aretirali in zaprli Uptona Sinclairja, ker je poskušal prebrati Ustavo Združenih držav. "Ničesar o ustavi" se je glasila naredba policijskega načelnika.

Ceste so bile polne I. D. S-ovcev in policistov v uniformah in v civilu. Nereda in izgredov ni bilo nobenih. Stavkujoči delavci so se sprehajali po cestah gor in dol s prekrižanimi rokami ter napetih, resnih in preudarnih obrazov. Policisti so jih pozivali, naj se ne ustavljajo in naj gredo dalje, dalje.

Lonie Burton je živahno pomagal pri stavki. Osrednjega vodstva ni bilo; malodane vsak drugi I. D. S-ovec je bil videti voditelj.

Lonie je bil zdravejši in krepkejši kakor kdajkoli prej. Oči so mu žarele od čiste, evangeljske navdušenosti in svetlobe. Priznal mi je, da je pomagal organizirati stavko. "Rdečega" O'Neala je imel za "imenitnega fanta". Prostodušno in odkrito se je porazgovoril z menoj o samem sebi, o svojem pojmovanju I. D. S-ovskega gibanja, o mestu, ki ga sam zavzema v tem gibanju in o svojem stališču tega pokreta, do Amerike in sveta. Bil je razredno zaveden delavec, ki mi je I. D. S.-ovsko utopijo orisal tako živo, da me je pretresla, ne zaradi svoje pravilnosti in stvarnosti, marveč kot sanje, ki se nikoli ne bodo uresničile.

Mnogo časa sva prebila skupaj in spoznal sem se še z nekaterimi drugimi I. D. S-ovci.

Ko je stavka trajala približno štirinajst dni in je grozilo, da se bo vlekla še nadaljnjih štirinajst dni, je policija začela zganjati I. D. S.-ovce ter jih kakor živino goniti v vozove P. E. železnice in jih pošiljati v razne ječe in zapore v Los Angelesu. Biti I. D. S.-ovec je pomenilo zločin in kršenje tako zvanega Protizločinskega sindikalnega zakona.

Dočim je bila stavka tako zlomljena, so I. D. S.-ovci, kremeniti in močni možje, tujci in domačini, prepevali svoje pesmi. Prepevali so jih za jetniškimi ograjami v San Pedru, spotoma na vlake, na vlakih in slednjič v ječah.

"Pri Bogu!" se je obrnil k meni mlad časopisni poročevalec. "Prav tako se mi zdi, kakor da bi še jaz prepeval z njimi. Ne manjka jim korajže!"

Med aretiranci so bili Lonie Burton, "Rdeči" O'Neal in kakih šest drugih I. D. S.-ovcev, ki jih je policija imela za kolovodje.

Stavka je bila zlomljena. Plašni in ubogljivi "roboti", ki so bili prenehali z delom iz strahu pred I. D. S.-oskimi bombami, so se vrnili na delo v pristanu in ladje so se zopet zganile. Pristanišče San Pedro je bilo rešeno "Rdeče revolucije". Policijski ravnatelj v Los Angelesu je v priznanje sijajnih zaslug prejel zlato uro in mnogo zahvaljevanja s prižnic in časopisov; "Rdeči" O'Neal, Lonie Burton in drugi I. D. S.-ovci iz San Pedra, ki so jim oblastva pripisovala nekaj razumnosti in spretnosti, pa so bili "odpravljeni" v San Quentin, vsak za štiri do deset let.

Burtona sem imel priliko videti v mestni ječi nekaj dni, preden so ga poslali v državno jetnišnico. Ali bi mu ne bilo mogoče kako pomagati? Bivši vojak je, s plinom je bil zastrupljen in še ranjen povrh ter odlikovan od francoske republike; čutil sem, da bi se na podlagi njegovih vojaških zaslug morda vendarle dalo kaj doseči. Toda on ni hotel slišati o ničemer. Celo zameril mi je moj nasvet. Ni maral ukoristiti svojih vojaških let; sramoval se jih je; Croix de guerre je bil vrgel proč. Poleg tega tudi ni bil prepričan, da bi vse to kaj koristilo — prevelik je bil njegov greh.

Zadeva Lonija in drugih I. D. S.-ovcev iz San Pedra je prišla pred višje sodišče, ki je po dveh letih in pol razveljavilo prvotno sodbo na podlagi ugotovitve, da zgolj pripadništvo k I. D. S. še ne pomeni kršitve zakona. Prišel je ukaz, naj kaznjence izpuste. Pisal sem Loniju, naj se vsekakor oglasi pri meni, če se namerava vrniti v južno Kalifornijo, toda tega mojega pisma najbrže nikoli ni prejel. Zopet sem za eno leto zgubil za njim vsako sled.

(Dalje prihodnjič.)

Angelo Cerkvenik:

Povest o brezposelnem konju

Žvane Mrak je ves dan letal po mestu in okolici, obredel je ves Dražej in ves Lindar, kjer je imel toliko prijateljev in znancev, obhodil je vse pazinsko polje. Pa ni našel ne prijatelja ne znanca, ki bi mu posodil tristo lir.

Ves utrujen se je zvečer vračal z Lindara proti Pazinu. Sonce je že zašlo. Z juga je pihljal prijeten vetrič. Žvane je še vedno upal, upal celo v tem poslednjem trenutku.

Dražili bodo njegovega rjavca, konjiča, edinega, poslednjega res zvestega prijatelja, prijatelja, s katerim sta dolgih dvanajst let drugovala in garala, trpela in se veselila.

— Prekleti davki! je zamrmral.

Da ni bilo davkov, bi bilo že nekako šlo . . . Tako pa je šlo vse navzdol. Najprej si je sposojeval pri hranilnici na hišo. Tako je leto za letom plačeval davke s hišo. Vedno manj je je bilo njegove. Ni ne pil ne zapravljal, delal je podnevi in ponoči, če je le bilo kaj dela. Delal je, delal venomer samo za — druge.

Že štirideseto leto je kočijažil. Prevozil je na sto in sto tisoče kilometrov, vozil je bogataše in plemenitaše, oficirje in kurtizane, pijance in veseljake vseh vrst, vagabunde in elegantne tatove, duhovnike, redovnike in mnogovrstne sleparje, lahkomiselne študente in poklicne bahače, bančnike in rejene politikante, birmance in svate, krščence in botre, pogrebce in druge pustne šeme. Le malokdaj je po čudnem in nepojmljivem naključju padel v njegovo kočijo revež, ki so ga morali nujno prepeljati v bolnišnico ali k zdravniku. Poznal je tisočere tajnosti, videl je svet, kakršen je bil ponoči, kakršen je bil v resnici — in videl ga je podnevi, v sončnih žarkih, zlaganega na vsakem koraku.

Da, včasih je bilo življenje! Postavil si je hišo, oženil se je. Žena pa mu je kmalu umrla; na porodu z otrokom vred.

Pljunil je predse.

Pred tridesetimi, petintridesetimi leto so zaprašili ceste prvi avtomobili. Tedaj se je smejal. Tó motovilo naj bi tekmovalo z živim, iskrim konjičem, ki je imej tako lepe, pametne oči. Smrdelo je po bencinu, dvigalo je neznosen prah, ropotalo je, da je človeka malone oglušilo. Konj pa ves eleganten, živahen, gibčen, lesketajoč se v soncu! In vendar priznati si mora, da ga je pogled na prvo takšno motovilo zbodel prav do samega srca. Tudi njegov konj se je bil preplašil. Vzpel se je na zadnji nogi. Komaj ga je ukrotil.

— Napredek! so vsepovsod pridigovali. Vsem bo življenje olajšano. Ljudem in živalim.

Tako so govorili, tako so se bahaško ustili! si je mislil.

— Zdaj pa imajo! se je zarežal. Pomislil je na brezposelnost, na bedo, na lakoto, na zadolženost . . . Vse zaradi tega tako zvanega napredka! je venomer ponavljal.

— Zdaj pa imajo! je še enkrat ponovil.

— Imajo? se je zdajci vprašal. Svojega lastnega smeha se je ustrašil.

Kakor skozi meglo je zagledal dolgo, skoraj nepregledno vrsto gibčnih taksijev, ki so bili vsak trenutek pripravljeni zdrseti liki strela po gladkem asfaltu. Gledal jih je ter sovražil. Bleščali so se v odsvitu razkošne razsvetljave mestnega trga — elegantni, prelepi. Kako so se spremenili v teh tridesetih letih!

Nepričakovano je pridrvel mimo njega avtobus. Kakor da se igra! Kako lahko je ubiral pred seboj strmo pot po Dražeju proti Lindaru.

— Ko bi vsaj teh strašil ne bilo! Hupa, hupa ter požira na stotine in stotine ljudi. Vse se vozi dandanes! Berač in bankir, milostna gospa in njena služkinja . . . vse za nekoliko borih centesimov!

Napredek! Strela božja!

Avtomobili, avtobusi, tramvaji, zrakoplovi . . . Kdo ve kaj bo še vse prišlo!

Žvane je imel v ustih grenak okus. Rad bi bil na ves glas zajokal.

Kolikokrat je stal rjavček vprežen v kočijo dneve in noči pred postajo ali pred gimnazijo ali kjerkoli. Po tri dni, po štiri dni, včasih po ves teden . . . pa nista zaslužila niti centesima.

— Povero mo diavolo! ga je pomiloval. . . .

Stopil je k njemu, mu položil glavo na vrat ter ga božal.

Rjavec je žalostno povešal glavo.

O, davno izsanjan sen!

Žvane je nekdaj tako rad sanjaril o konju, ki je živel samo v pravljicah, o konju s peroti, o konju, ki bi posekal avto in zrakoplov . . .

Prišli pa so novi ljudje, novi avtomobili.

50, 60, 70 100, 120 kilometrov na uro! Divje dirke, vratolomni rekordi, šampioni, svetovno znani junaki! Kdo se je zmenil še za konjiča!

Nihče se ne zmenil za njiju Tedne in tedne sta stala na ulici na trgu, ter sta povešala glavi. Sonce je pripekalo, dež je lil mraz ju je tresel . . .

Vse prelepe sanje so zmrznile.

— Nič ne bo, rjavček! Sanjala sva. Samo sanjala. Tudi tehnika ima svoje sanje, drzne sanje . . Škoda, da ne piješ, rjavček moj! Napila bi se ter pozabila na vsc to pusto, žalostno resnico. Res škoda, da ne piješ!

Rjavec je pogledal, kakor da ga je razumel. Ah, saj ga je res razumel! Žvane bi bil prisegel da ga je res razumel, res razumel.

Božal ga je po žametasti glavi.

Rjavec pa je bil ves otožen. Najbrže zavoljo svojega prijatelja Žvaneta! Saj rjavcu ni šlo slabo. Ni bil ne lačen ne žejen Žvane bi bil kradel zanj, če bi bilo potrebno. Tudi hlev je bil čist in prijeten, pozimi topel, poleti hladen. Ko so ga poleti nadlegovali obadi, ga je Žvane po prsih, posebno pa med prednjima nogama namazal s "flitom." Drugače bi ga bili obadi do krvi izgrizli.

Ne, rjavcu ni šlo slabo, a rjavec je vedel, da Žvanetu ni dobro.

— Kako konj da ne more tega vedeti? Preneumen ste, da bi razumeli konja! se je mnogokdaj hudoval Žvane.

Kako bi rjavec tega ne vedel ko pa mu je Žvane vse dolge zimske večere tožil o strašnih davkih, ki ga utegnejo zadaviti o požrešnih avtomobilih, ki mu odjedajo kruh . . .

— Danes tristo, jutri štiristo po jutrišnjem petsto lir!

Hranilnica mu je posodila že deset tisoč . . . Zdaj pa niti centesima več.

— Ali razumeš, rjavček, takšna lepa hiša, pa niti centesima več!

Davki in avtomobil! Dva mlinska kamna! Pod njuno silo se je vse mlelo v prah, v strašen in brezizhoden nič.

Približal se je "svoji" hiši.

Jutri zjutraj bodo prišli . . .

— Konj in kočija, vse skupaj cenjeno na tristo deset lir . . .

— 311 . . .

— 311 prvič . . . drugič . . . in

— 320 . . .

— 320 prvič . . . drugič . . .

In tako dalje.

Žvane ve: kupil ga bo ravnatelj opekarne. Dobil ga bo poceni . . . O za tristo lir! Žvane pa bi dal svoje življenje zanj! Voziti bo moral opeko. Vse božje dneve samo težko obtovorjene vozove opeke. Od tvornice na postajo in nazaj v tvornico in zopet na postajo . . . V dežju in vročini.

Žvane je stopil v hlev.

— Ali se bova res poslovila? Ali res, rjavček moj? Za vedno?

Nemara pa ne! Še nekaj mora poskušati.

Potrkal je pri bogatem vinotržcu, ki je slovel zaradi svojega bajnega bogatstva.

— Dober večer, Žvane! Kaj pa bo dobrega?

— Jutri bo dražba, gospod Kamilo, prodali mi bodo konja in kočijo.

Trgovec ga je debelo pogledal

— Da, zaradi teh prekletih davkov!

— Pst! Stene slišijo, Žvane! Žvane se je zasmejal.

— Naj slišijo! Prav vseeno mi je! Rjavca mi bodo vzeli, kočijo mi bodo vzeli, hišo so mi požrli naj vzamejo še mene! Da bi jih hudič vse skupaj! Je vzrojil.

Trgovec se je ves preplašen oziral.

— Per l'amor di dio, Žvane, ali ste prav ob vso pamet?

— Prišel sem, gospod Kamilo . . . predlagal bi vam, se pravi: prosil bi vas, da bi mi pomagali iz te zadrege. Tristo lir res ni tako velika vsota . . .

— Tristo lir ni velika vsota? se je zasmejal trgovec. Kje, kako, človek božji! Docela nemogoče!

— Gospod Kamilo, saj ne mislim, da bi mi posodili. Mislil sem, da bi nemara kupili mojega konja in kočijo ter mene vzeli za hlapca.

— Čemu mi bo konj, čemu kočija? Pa hlapec?. Hlapca ne rabim! Moral bom celo odpustiti nekoliko svojih ljudi! Moja kočija je v ropotarnici. Konje bi tudi rad prodal, pa jih nihče noče kupiti. Kdo bo danes delal s konji? Avto je mnogo bolj rentabilen!

Žvane je grdo zaklel.

— Iz usmiljenja, gospod Kamilo . . . Moj konj . . . o, vi ne veste, kako pameten in dober konj je to, kako me ima rad! Nerad omenjam, gospod Kamilo . . . a spomnite se . . . Ko so vašega pokojnega očeta obdolžili, da je umoril ter oropal tistega bogatega labinskega trgovca, ga je moj oče vlekel iz . . .

— Trgovec je zardel ter vzrojil:

— Predrznež! Pri tej priči izginite!

— Gospod Kamilo, moj konjiček, moj rjavec, moj edini prijatelj . . . Pa mi ga bodo drugače prodali! Ali ne razumete, gospod Kamilo? Prijatelja mi bodo prodali, kakor da je brezumna žival . . .

Trgovcu se je zasmilil . . .

Nespametna čuvstva! Čemu mu bo konj?!

— Dovolj je, Žvane! Pojdite!

— Vsi ste enaki! Roparji, tatovi, rabiji!

Žvane je stiskal pesti.

— Ne boste ga imeli, ne boste ga!

•

V hlevu je bilo že močno temno. Žvane je prinesel velik vrč, poln vina, ter ga položil na tla.

Konj je spal. Ležal je ter molel vse štiri od sebe. Žvane ga je dolgo nepremično gledal.

Dvanajst let sta drugovala! Zvestejšega tovariša ni še nikdar imel.

Pokleknil je k njemu ter prislonil svojo glavo k gobcu.

Rjavec je odprl oči.

Imel je solzne oči. Jokal je.

Jokal je. Saj se bo moral ločiti od Žvaneta . . .

Kupili ga bodo surovi in brezobzirni ljudje, preganjali ga bodo, pretepali, vpregali ga bodo v pretežke vozove, vihteli bodo nad njim bič . . .

Žvane bi ubil vsakogar, kdor bi se drznil udariti konjička.

— Rjavček moj, ločiti naju hočejo, ali razumeš? Ločiti!

Rjavec se je počasi dvignil ter povesil glavo.

— Ločiti! Potem pa, po dolgih letih garanja bi te prodali mesarju. Kruto, zverinsko bi te pobili. Ne smejo! Nikakor ne! Ali sem kdaj dvignil bič, da bi te bil udaril? Povej! Ali sem?

— Vidiš, priznavaš, da nikdar. Da, da morali bi skrbeti za tvojo starost . . .

Zakaj, le zakaj nisva šla odtod. Tja pod Učko bi bila šla. Ti bi se bil pasel, jaz pa bi bil lovil jerebice . . . Bi bila že kako živela. Zdaj je prepozno . . .

— Na, rjavček moj, danes sva poslednji večer skupaj! Na, jej!

Namočil je belega kruha v osladkano istrsko črnino ter mu ga ponujal.

Rjavec pa je bil žalosten ter ni hotel gobca niti odpreti.

— Vzemi, rjavček, poslednji večerjo! Odpri gobec, žival moja!

Konj je naposled odprl gobec ter cmoknil.

In še, še, še . . .

Saj je bilo tako sladko, tako opojno.

Naposled mu je glava omahnila, noge so mu odpovedala pokorščino. Legel je na tla.

Žvane je odlil iz vrča skoraj vse vino, le za en požirek ga je še pustil v vrču. V vino je stresel prašek ter vse skupaj pomešal. Pomočil je poslednji košček kruha ter ga pomolil živali v gobec.

Roka se mu je tresla.

Žival je na široko odprla gobec ter pogoltnila sladkoopojni košček kruha. Potem je silovito drget stresel ves ogromni trup. Konj se je hotel dvigniti, odprl je na široko oči ter gledal, samo gledal . . .

— Ubil si me, Žvane . . .

— Ali je mogoče, Žvane?

— Rjavček moj, ali ne razumeš? Ne zavoljo sebe! Ali ne moreš razumeti?

— Zakaj me tako gledaš?

— Žvane, Žvane, ubil si me, ubil . . .

Objel ga je okrog vratu ter ga poljubljal na gobec, na oči.

Rjavcu so oči ostale široko odprte.

Še enkrat se je ves stresel . . .

Gledal je, gledal . . .

•

Prišli so. Resni in težkih korakov kakor se za uradne osebe spodobi.

Žvane pa se je smejal in prečuden je bil njegov smeh. Vsi so vztrepetali.

Žvane se je samo smejal.

Pokazal je s prstom na hlev.

Konj je nepremično ležal ter jih očitajoče gledal.

— Kaj ste storili?

— Da, s cankalijem sem ga zastrupil, da, svojega prijatelja . . .

Zasmejal se je. Uklenili so ga. Kaj naj bi bili drugega storili? Gnali so ga skozi mesto.

Sonce je pripekalo, ljudje se ozirali za uklenjenim, avtomobili so dvigali oblake prahu . . .

Žvane se je smejal in prečuden je bil njegov smeh.

Čudno

— Draga hči, pametna morata biti. Vajino gospodinjstvo požre preveč denarja.

— Kako moreš kaj takega trditi, mama? Saj naju z možem skoraj nikoli ni doma.

Najzanesljivejše dnevne domačavske vesti so v dnevniku "Prosveti." Ali jih čitate vsak dan?

PRIPOROČILO!

Podpisana priporočam rojakom na severni strani mesta svojo delikatesno trgovino. Sveža zelenjava in sadje. Dobra postrežba, nizke cene. Pripeljemo tudi na dom.

MIDWEST STORE

1891 Maud Ave., cor. Osgood Ave.

Telefon: Diversey 4750 Mary Kolene Chicago, Ill.

PARNIK "PARIS" PRENOVLJEN

Velika izboljšanja v tretjem in turističnem razredu.

Kakor vsako leto, tudi letos prenavljajo v Havre parnik Francoske črte, "PARIS." Pred par leti so bili popolnoma prenovljeni prostori prvega razreda. Po poročilih, ki jih je dobil tukajšnji generalni manager Henri Morin de Linclais iz pariškega glavnega stana, prenavljajo sedaj tretji in turistični razred.

V turističnem razredu bo prostora za manj potnikov, kajti mnoge kabine bodo povečane z odpravo notranjih kabin. V kabinah bodo prave postelje in jih bo manj. V vseh turističnih kabineh so moderni vodovodi; moderno pohištvo, velike omare z zrcali, zasenčene svetilke, ki omogočajo čitanje v postelji. To je le nekaj izboljšanj, ki jih bodo deležni potniki na "Aristokratu Atlantika." Poleg tega so preproge prenovljene, kabine in javni prostori prepleskani in na novo dekorirani.

V tretjem razredu je število kabin znatno povečano, ker so to svrho porabili prostor, ki je služil drugim namenom. V vsaki kabini je gorka in mrzla tekoča voda; dosti gornjih ležišč je odpravljenih, vsled česar bodo imeli potniki več udobnosti na razpolago je več prostora za shrambe. Vse kabine so bile prebarvane. V jedilnici so udobni stoli z naslonjali, tla, hodniki in stopnice v tretjem razredu so pa pokrite z gumijem.

"PARIS," ki pripluje v petih in pol dneh do Plymoutha in v šestih dneh do Havre, ima 35 558 ton. Dne 7. februarja bo prenovljen ter bo odplul iz Havre proti New Yorku. Iz New Yorka odpluje proti Havre v soboto dne 17. februarja.